

## CSERSZEGTOMAJI-KÚTBARLANG

Összeállította: Kárpát József 1984.

A barlangot Keszthely szomszédságában levő Cserszegtomaj község temetőjében, 1930-ban kútásás során véletlenszerűen fedték fel, 50 méteres mélység elérésekor. Az akkor mintegy 150 méter hosszan ismert üregrendszer továbbkutatása csak a 60-as években folytatódott, amikor a Toldy csoport tagjai hosszát kb 800 m-re növelték. A legújabb kutatások 1980-tól az Alba Regia, majd az Acheron Barlangkutató Csoportok munkájával folytatódtak, amelyek eredményeként a barlang hossza napjainkra elérte a 2100 métert.

A szövevényes járatrendszer a földolomit és erre települt pannon kvarchomokkő réteghatárán alakult ki hévizes oldóhatásra. Az oldhatalan homokkő boltozat konzerválta az alóka kioldott dolomit hajdani mikrodomborzati formáit, így annak negatív lenyomatát képezi. (Homokkő oszlopok, belógó tarajok stb.) A nagyrészt csak négykézláb járható üregek talpát mindenütt porló dolomit, ill. a mennyezetből leszakadozott homokkő képezi. A barlang teljesen száraz, hőmérséklete + 13°C, ami a kényelmes földalatti táborozást is lehetővé teszi.

A barlang megtekintésénél különösen a 64 méter mély kútaknában való közlekedésre és a rendkívüli nehézségű tájékozódásra kell ügyelni, a térkép nagyon gondos figyelemmel kísérése mellett. A levegő CO<sub>2</sub> tartalma meghaladja a hazai barlangokban tapasztalható szokásos értéket, - általában 0,5 - 1,5 % körül alakul, ami nem jelent veszélyt a lent tartózkodókra, azonban a gyufa gyakran nem gyullad meg. A barlang vasráccsal van lezárva, látogatásához kulcsot és szükség esetén vezetőt az Acheron Barlangkutató

Szaksztály biztosít, akik az MKBT titkárságán keresztül felkereshetők.

Túra a Bejárat - Elosztó - Keleti-labirintus útvonalon:

Nehézség: M<sub>2</sub>-S<sub>2</sub>-T<sub>2</sub>-V<sub>0</sub>-O<sub>1</sub>-E<sub>1</sub>

Túraidő : 5-6 fővel - a kútban való mászást is beleszámítva - 3-3,5 óra.

Szükséges felszerelés: alapfelszerelésen kívül 60 m kötél, ereszkedő és mászóeszközök.

A talajszinten levő fedlap alatt kötélünket a megbízhatóan beépített vastraverzekhez köthetjük, és a végig betonozott kútaknál leereszkedünk az 50 méter mélyen levő bejárati nyílásig. A szemben levő poros kuszodán átmászva 10 méter után a tágas Lovassy-teremben állhatunk fel, ahol megpillantjuk a barlang jellegzetes homokkőoszlopait, melyek mintegy támpillérei a szivacsos, lemezes szerkezetű kvarcitboltozatnak. (E teremben 6 - 7 fő számára bivakolási lehetőség is van.) Innen egy sziklakapun átlápván a szomszédos Helikon-termen haladunk át, amelynek végén az oszlopok közt balra indulunk. 3 méter után jellegzetes homokkőtaraj alatt jobbra bekúszva, majd lehejolván haladunk 20 métert és számos elágazást mellőzve az Elosztóhoz érünk. A dolomitlisztaljazatú terem főtéjén a sejtes szerkezetű homokkőben számos pannonkori, kovásodott növénymaradvány figyelhető meg. Térképünk alapján DKfelé kúszójáratok labirintusán át 35 m után érkezünk a Homokvárhoz, ahol a dolomitlisztból kutatóink kis homokvárat emeltek. Balra szűk, boltozatos nyíláson felbújva érkezünk a szerteágazó Vörös-ág járataiba, ahol a limonittól vörös falakon egyre gyakrabban csillannak meg a gipsz kristálycsoportjai. E szakasz agyagdombjain, majd éles homokkőtömbökön átkúszva, 30 m után érkezünk az 1981-ben feltárt Keleti-labirintus első üregébe, a Pikkelyes-terembe. Még érintetlen

részein láthatjuk a terem névadóit, a repedezett, mindent beborító vörösiszapréteget. DK felé rövid kuszodán át jutunk a tölcsérszerűen mélyülő, tágas Omladék-terembe, ahol gazdag ásványtársulásokkal találkozunk. Szinte mindenütt villog a változatos kristályokat alkotó gipsz. A falakon a hematit kobaltkék és tűzpiros foltjai láthatók. E színek valószínűtlenségét említi ki a nagy felületet borító, bársonyos, koromfekete mangánbevonat. Balra fordulva egy dombon át a Közép-terembe, majd rövidesen a barlangrész végpontját jelentő, 15 méter átmérőjű Alba Regi-terembe jutunk. A vöröses-fekete, nyomasztó tónusú falakon az egykori vízszinteket jelző vonalak jól láthatók. Az itt is gyakori gipsz és limonit kiválások mellett hatalmas repedésekkel tagolt iszapmadencék kötik le figyelmünket, hajdani elárasztásokról tanúskodva.

A terem végpontján a dolomitliszt kitöltés bontásával folyik a nagy teremláncolat feltételezett folytatásának kutatása.

## 2. Elosztó - Toldy-terem - É-i labirintus

Nehézség: M<sub>0</sub>-S<sub>2</sub>-T<sub>0</sub>-V<sub>0</sub>-O<sub>1</sub>-E<sub>1</sub>

Túraidő: 1-1,5 óra

Az első túrában említett Elosztóból É felé, törmelékes folyosón, majd egy szűkületen át 15 méter után érkezünk az impozáns méretű, 10-12 m átmérőjű Toldy-terembe. A csarnok képződményekben szegény, aljzatát hatalmas leszakdt tömbök, mennyezét töredezett, instabil táblák képezik. Túlsó végén poros emelkedőn kapaszkodunk fel a viszonylag tág, de omladékkal szabdaltságot mutató folyosóba, ahol rövidesen szintén kis homokvárat pillantunk meg. (Homokozó.) 20 m után az omladékos, kietlen járat balra kanyarodik (kaolin lelőhely) és betorkollik az É-i labirintus szerteágazó káoszába. E viszonylag szűk folyosóhálózatban a haladást kényelmetlenné teszi az éles homokkőtörmelék, amelyen

nagyrészt csak négykézláb haladhatunk. A főte szeszélyes mikroformái azonban kárpótolnak. Csipkeszerű, olykor pókhálófinomságú homokkőtarajok alatt haladunk, térképünket fokozottan figyelve! Változatos útvonalakat tehetünk meg, a barlang legtávolabbi szakaszaiba (Kék-vörös-ág) is elmerészkedve, ahol a hematit, gipsz és mangánkiválások színes ásványtársulatait fedezhetjük fel.

Mindkét leírt túraútvonalról az ismertetett módon jutunk vissza a kúthoz,

#### IRODALOM:

- KÁRPÁT J.(1981): A Cserszegtomaji-kútbarlang 1:200 - Magyarország barlangtérképei I. MKBT kiadvány.
- KÁRPÁT J:(1982): A Cserszegtomaji-kútbarlang - Karszt és Barlang 1982/1. p.35-40.
- LEÉL-ŐSSY S.(1953): A Cserszegtomaji-kútbarlang - Hidrológiai Közl. 33. évf. p.309-313.
- KÁRPÁT J.(1983): Ellentmondások a Cserszegtomaji-kútbarlang kutatástörténetében - kézirat, Acheron Bg.kut. Szo. jelentés.
- TÓTH L.(1965): Újabb feltárások és megfigyelések a Cserszegtomaji kútbarlangban és környékén - Karszt és Bg. II.p47.